

Rede uitgesproken als President Reünisten

24 juni 1978, 26ste Lustrum Delftsch Studenten Corps 'Blikopener'

Foto: www.mapio.net

Deze reünistendag brengt velen van vroeger bijeen met velen van nu. Een ontmoeting die inderdaad vele blikken kan openen. Misschien maar voor een kort moment.

In deze toespraak wil ik graag als reünist dit moment gebruiken de blik open te houden.

Tijdens het vorige lustrum werd door mijn voorganger gewezen op de grote veranderingen die in en om het Delftsch Studenten Corps plaatsvinden en hoe vooral de externe rol kan worden verdiept door actieve deelname in de Hoge School-structurering. Maar ook de interne structuur van het Corps stond onder de spanning van de algemene tendens tot verbreding en verdieping van de 'Gezelligheidsvereniging', die dan ook enige jaren geleden werd omgedoopt tot algemene studentenvereniging en waar de toetreding van de vrouwelijke studenten een duidelijk en verrijkend symptoom van is. Deze ontwikkeling kan beschouwd worden als een proces van maatschappelijke vernieuwing waaruit blijkt dat het corps zich bewust is van wat er in de maatschappij gaande is. Het is dit aspect van vernieuwing dat ik graag zou willen belichten, geplaatst tegen de achtergrond van zowel de historische ontwikkeling als de toekomst. En wel niet zozeer met betrekking tot de functie van het corps en haar leden in de Hoge school-gemeenschap, maar meer in relatie tot dat wat er buiten Delft gebeurt in de maatschappij en in de industrie. Gezien de soms zeer verwarrende ontwikkelingen in maatschappelijke vernieuwing, die men democratisering, socialisering of emancipatie zou kunnen noemen en die zowel extremen en golfbewegingen kent, wil ik eerst een blik terugslaan op het verleden van waaruit de situatie van vandaag is ontstaan.

Een mijlpaal

In zijn 'Du Contrat Social', geschreven in 1762 in Frankrijk, geeft Rousseau de fundamentele richtlijnen aan voor een staatsinrichting die het mogelijk moet maken dat de burgers kunnen leven op basis van gelijk(waardig)heid, broederschap en vrijheid. Dit werk zal, soms zelfs letterlijk, de basis vormen van de tekst van de 'Rechten van de mens en de burger', die afgekondigd werden op 28 augustus 1789 door de Assemblée Nationale.

Rousseau is de motor geweest van de Franse revolutie, maar ook van de Amerikaanse vrijheidsoorlog en heeft dus grote invloed gehad op het democratisch denken. Hij gaat daarbij van een optimistisch mensbeeld uit, dat in de nieuwe structuur tot ontplooiing kan komen. Een belangrijke opmerking die hij in dit verband maakt is dat democratie het best tot zijn recht komt in kleine gemeenschappen. In grotere gemeenschappen ontstaat het gevaar van vervreemding van het individu van de besluitvorming en het ontstaan van verenigingen of groeperingen, geleid door enkelingen die deze besluitvorming bepalen en dus in feite de

macht uitoefenen. Dit is een van de oorzaken dat de nieuwe gedachten van Rousseau in de praktijk bepaald niet ideaal zijn. Een van de andere oorzaken is dat de in de 18^e eeuw ontstane wetenschapsbenadering en de daarmee tot ontwikkeling komende techniek en industrie in de 19^e eeuw een nieuwe dimensie aan de menselijke samenleving verlenen die tot complicaties aanleiding gaf. In die filosofisch en technisch veranderende wereld kwam de industrie opzetten, met belangrijke sociale consequenties t.a.v. de plaats van de mens in het gehele nieuwe proces. Het mechanisch denken ging samen met materialistisch denken. In die tijd kondigt Marx aan, dat door de industriële organisatie de mens vervreemdt van zijn product en van zichzelf. Hij werd hierin versterkt door zijn waarnemingen van de harde realiteit in de textielindustrie in Engelse fabrieken van de vader van zijn tijdgenoot, Engels.

Daarnaast stelde hij ook vast dat de mens vervreemdde van zichzelf door de invloed van de Kerk ('opium van het volk'). Hij richtte zijn aanval op kerk en industrie als de grote bedreigingen voor de eigenwaarde van de individuele mens. Waar Rousseau de autoriteit staatsinrichting aanvalt, valt Marx de autoritaire instituten binnen de nieuwe democratische staatsvorm aan. Beiden vechten voor de bevrijding uit de tirannie. Marx kondigde in 'Das Kapital' aan dat de industriële kapitalistische structuur van Europa in de tweede helft van de 19^e eeuw definitief in elkaar zou storten omdat dan de onteigening van de kapitaalbezitters door de staat zou zijn voltooid en vervolgens de staatsbezittingen zouden worden onteigend door het volk.

Deze voorspelde ontbinding heeft tot nu toe niet plaatsgevonden. Een factor die daarbij belangrijk was, en dat is in onze kring van afgestudeerde en studerende technici van speciale betekenis, dat de industriële opbouw, parallel met steeds meer technische vernieuwingen, zeer snel vorderde en dat daarmee ook de economische welvaart toenam. Welvaart die duidelijk samenhangt met materialisme is, uiteindelijk macro-economisch, de gehele bevolking van de westerse beschaving ten goede gekomen en dit werkte belemmerend op revolutionaire omwentelingen. Wel is in de loop van de tijd, mede dankzij de rol van de vakbeweging, een evenwichtiger verdeling van de welvaart tot stand gekomen. Een element dat binnen deze ontwikkelingen echter sterk doorwerkte was wantrouwen. Klassenstrijd, machtsstrijd, groepsegoïsme, ontstaan door oorspronkelijk grote ongelijkheid, werden gevoed door de sterk aansprekende gedachte van Marx, terwijl bindende krachten van hogere orde, zoals godsdienst, vaderlandsliefde, zin voor traditie en 'public spirit' vervaargden of wegvielen.

Na de Tweede Wereldoorlog zien we een korte terugkeer van de overheersende invloed van deze bindende krachten maar in de jaren 1960-1970 komt het revolutionaire denken weer in alle hevigheid terug. De levensstandaard bereikt een ongekende hoogte voor iedereen, het sociale denken van de mensheid neemt toe, de verzorgingsstaat neemt onwerkelijke vormen

aan, en in de roes van de welvaart is er de economische en intellectuele ruimte om individueel of collectief met man en macht en overhaast het democratiseringsproces in de samenleving integraal in te voeren. De twee hoofdstellingen van Marx, de vervreemding van de mens van zijn arbeid én van zichzelf, spreekt velen nog steeds sterk aan en de historische frustraties t.o.v. de macht van God, Koning en Industriemagnaat blijven uit het verleden doorwerken.

Vandaar mei 1968, Parijs. Opstand tegen de verbeelding van de macht. Het *Leitmotiv* is de totale omverwerping van het bestaande systeem en van daaruit weer bouwen aan een nieuwe toekomst. Overal in Europa zien we toenemende spanningen en daardoor nieuwe wetgevingen ontstaan met als doel: aanval op de bestaande systemen. De in de afgelopen 20 jaar reeds verregaande doorgevoerde aanpassingen van het kapitalistische systeem aan de eisen van de tijd, met name t.a.v. het belang van de factor arbeid ten opzichte van de factor kapitaal, worden afgewezen als zijnde onvoldoende, maar bovenal als misleidend, want het doel van de totale omwenteling wordt erdoor belemmerd. Ook in Nederland wordt dit met name door de Industriebond NVV in januari 1977 overduidelijk en zwart/wit geformuleerd het systeem moet om, en wel totaal. Tegelijkertijd gaat de wereld door een zware economische crisis heen. Het marktmechanisme leidt in langdurige laagconjunctuur schipbreuk, de enigszins doorgeslagen socialisering leidt tot grote kostenstijgingen, de technologie kent geen grote vernieuwingen meer en de mythe van de schaalvergroting loopt vast, want de groei is eruit. Er is technisch en economisch een breukgrens bereikt. Begin 1970 kon dit haarfijn analytisch worden vastgesteld. Daar bovenop geeft de oliecrisis van 1973 bijna een doodsteek aan de westerse welvaart, omdat de inflatieafwenteling op de OPEC-landen plotseling voor 10 jaar wordt teruggevorderd. Een ontnuchterende openbaring dat welvaart-verdelen binnen de westerse wereld ons niet heeft weerhouden welvaartsverdeling met ontwikkelingslanden te verwaarlozen. De economische realiteit dwingt de mensen weer tot meer realistisch denken en de wilde progressieve bewegingen worden sterk ontnuchterd.

De studenten van het front van mei 1968 in Parijs schrijven nu (op 30/35-jarige leeftijd) boeken met andere denkbeelden. 'Les nouveaux Philosophes' zoals deze beweging in Frankrijk heet, verzet zich nu tegen de totale omverwerping, zij voelen zich ontgoocheld en misleid door de demagogie van marxisten, die in feite een nieuwe, collectieve en daardoor veel gevaarlijke macht bevorderen die het individu veeleer bedreigt dan beschermt. Onwillekeurig denkt men dus terug aan de waarschuwing van Rousseau. Er wordt nu gezocht naar andere structuren zonder machtspositie, naar vernieuwing zonder vernietiging. Overal in Europa, in de politiek en bij de industrie, beseft men dat het tijdperk van het autoritaire denken en handelen voorbij is, dat nieuwe wegen van samenwerken en samen-denken moeten worden bewandeld,

maar dat de weg van het superprogressieve, de economische basis en daarmee niet alleen de welvaart, maar ook het welzijn, vernietigt, wat niemand uiteindelijk wil.

U zult zich wellicht afvragen, waarom dit verhaal vandaag in deze omgeving? Omdat ik geloof dat het goed is om nog eens heel kort samen te vatten welke opeenvolging van ontwikkelingen vooraf is gegaan aan de fase waarin wij en dus de studentengemeenschap ons bevinden. Want ook in de Hoge school-samenleving van Delft wordt in toenemende mate beseft dat nieuwe evenwichten moeten worden gevonden en zoekt men naar meer realistische en menswaardige tussenvormen van vrijheid en discipline. Maar dan discipline meer in de vorm van zelfdiscipline dan autoriteitsdiscipline, al is het laatste niet weg te denken uit iedere grote menselijke organisatie. Een hele moeilijke weg, die een stap terug betekent t.o.v. de democratisering zoals die vanuit ultraprogressieve boeken werd gepropageerd. Het is bemoedigend te constateren dat blijkbaar de studentengroep in Delft de visie en de kracht heeft dit 'reculer pour mieux sauter' te aanvaarden. U, leden van het Delftsch Studenten Corps, heeft en neemt vanuit uw basis van algemene studentenvereniging de kans om bij te dragen aan de maatschappelijke vernieuwing die nodig is op de weg naar een betere maatschappijstructuur. Een Delftenaar heeft door zijn technische opleiding (tot kennis van wetmatigheden) een bevoorrechte positie n.l. realistisch en praktisch te moeten denken en formuleren. Waar dit vroeger wellicht een handicap was om ook emotioneel en filosofisch te kunnen denken en formuleren, is het in onze huidige samenleving met veel extreme *weltfremde* stellingen, een voordeel. Een evenwicht tussen het 'alles is berekenbaar', waartoe een Delftenaar wellicht geneigd is en 'alles is onberekenbaar' waartoe de Alfa wetenschappen misschien geneigd zijn, is een belangrijke voorwaarde tot menselijke ontplooiing. Daarom is het zo belangrijk zich duidelijk tot een zuiver technische vakdeskundige te laten opleiden (want dat is en blijft hard nodig in onze maatschappij), tegelijkertijd de blik te openen voor de maatschappelijke aspecten die met industriële en technische ontwikkelingen samenhangen en die, mits tijdig onderkend en begeleid, niet tot de extreme situaties hoeven te leiden die in de laatste 200 jaar op bepaalde momenten zijn ontstaan.

Dit brengt mij op het onderwerp van de technische vernieuwing. In het voorafgaande is getracht een beeld te geven van de maatschappelijke en industriële en dus economische problematiek waarmee we dus vandaag worden geconfronteerd en de samenhang ertussen. *Maatschappelijke vernieuwing* kan ook niet los worden gezien van *technische vernieuwing*. Beide onderwerpen vragen heel veel aandacht. We kunnen gerust stellen dat in het algemeen gesproken de laatste decennia weinig echte technische vernieuwingen naar voren zijn gekomen. Misschien is te veel accent gelegd

op sociale, organisatorische en nivelleringsaspecten. Met name in Europa is er een stagnatie in de industriële ontwikkeling aan de gang, die terug te brengen is tot een soort moeheid, een in zichzelf orollen, gebrek aan elan, leiderschap en vernieuwend denken. Maar welvaart en welzijn zijn uiteindelijk afhankelijk van een sterke economische basis. En die basis hangt af van de industriële prestatie, zeker wanneer wij ernst willen maken met serieus reageren op de wens of misschien wel de eis van ontwikkelingslanden om een deel van de industriële productie naar daar te verleggen. Dan staat de ontwikkelde wereld voor de noodzaak om technisch hoogwaardig werk voor zichzelf te behouden maar ook verder te ontwikkelen. Het gevaar is groot dat het verdwijnen van industrietakken uit de ontwikkelde landen sneller gaat dan het ontstaan van nieuwe activiteiten. Dat vraagt om technische vernieuwing. Dat vraagt om vernieuwend denkende ingenieurs en dat vraagt om vernieuwend denkende hogescholen en industrieën.

Daar ligt, dames en heren, een enorme taak en uitdaging. Er zijn nieuwe gedachten in ontwikkeling om tussen student en industrie, in de studietijd, verbindingen te leggen en wel in een heel vroeg stadium. Dit is een gedachte die om serieuze uitwerking vraagt. Want hoe vroeger de student kennis neemt van de markt en de vraag naar vernieuwing en hoe eerder de industrie dat kan overdragen hoe beter de Technische Hogescholen hun programma's kunnen richten op reële, praktische projecten waar de maatschappij behoefte aan heeft. Het Delftsch Studenten Corps zou, naast haar bewustwording van maatschappelijke vernieuwing, een belangrijke rol kunnen spelen om ook de industriële vernieuwing te bevorderen door een gericht uitwisselingsprogramma tussen industrie en student te ondersteunen. De industrie zal daar zeker positief op reageren.

Samenvattend zou ik willen zeggen: Maatschappelijke en technische inventiviteit, gebaseerd op vernieuwing en niet op vernietiging, zijn van essentieel belang voor de toekomstige welvaart, welzijn en veiligheid van het westen. Daar moet de blik voor open blijven staan in Delft, zodat zij met overtuiging elkaar steeds weer Goedemorgen kunnen wensen.